

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN
FELSEFE DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI

Ortaöğretim
(9, 10, 11 ve 12. Sınıflar)

Ankara, 2019

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	5
1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	5
1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1.2.1. Değerlerimiz	6
1.2.2. Yetkinlikler	6
1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	8
1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	9

BÖLÜM 2

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ FARKLILAŞTIRILMASI	9
2.1. ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ GEREKÇESİ, FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI	9
2.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARINI FARKLILAŞTIRMA YÖNTEMİ	13

BÖLÜM 3

ÖĞRETİM PROGRAMI	15
3.1. FELSEFE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ FELSEFESİ VE ÖZEL AMAÇLARI	15
3.2. ÖĞRETİM PROGRAMININ ALANA ÖZGÜ BECERİLERİ	17
3.3. ÖĞRETİM PROGRAMINDA DİSİPLİNLER ARASI BAĞLANTILAR.....	17
3.4. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	18
3.5. DERS KİTABI FORMA SAYILARI VE EBATLARI	18
3.6. SINIF DÜZEYLERİNE GÖRE ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE SÜRE DAĞILIMI	19
3.7. KAZANIMLARIN YAPISI	20
9. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	20
10. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI.....	23
11. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI.....	27
12. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI.....	31

BÖLÜM 1

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, bu bilgiyi günlük hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünebilen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelikleri bünyesine almış bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları yalnızca bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu kazanımlar ve kazanımların sınırlarını belirleyen açıklamaları, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. Maddesi'nde ifade edilen "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları" ile "Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimini tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duyuşsal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek,
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak,
3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ)"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Ortaöğretimi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip bunları hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, TYÇ'de ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamaktır.

1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı, değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevî kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme ve öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla geçicidir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir.

1.2.1. Değerlerimiz

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışmasız bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi, değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. Eğitim programı; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme ve öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle hem de diğer kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

1.2.2. Yetkinlikler

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik hayatta ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler TYÇ’de belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemede ve bu yetkinlikleri şu şekilde tanımlamaktadır:

- 1. Ana Dilde İletişim:** Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.
- 2. Yabancı Dillerde İletişim:** Çoğunlukla ana dilde iletişimin temel beceri boyutlarını paylaşmakta olup duygu, düşünce, kavram, olgu ve görüşleri hem sözlü hem de yazılı olarak kişinin istek ve ihtiyaçlarına göre eğitim, öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi uygun bir dizi sosyal ve kültürel bağlamda anlama, ifade etme ve yorumlama becerisine dayalıdır. Yabancı dillerde iletişim, aracılık etme ve kültürler arası anlayış becerilerini de gerektirmektedir. Bireyin yeterlilik seviyesi, bireyin sosyal ve kültürel geçmişi, çevresi, ihtiyaçları ve ilgilerine bağlı olarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma boyutları ile farklı diller arasında değişkenlik gösterecektir.
- 3. Matematiksel Yetkinlik ve Bilim / Teknolojide Temel Yetkinlikler:** Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.
- 4. Dijital Yetkinlik:** İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
- 5. Öğrenmeyi Öğrenme:** Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
- 6. Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yetkinlikler:** Bu yetkinlikler, kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içerir; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılara ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için bireyleri donatmaktadır.

7. **İnisiyatif Alma ve Girişimcilik:** Bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade eder. Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama yapma ve proje yönetme yeteneğini de içerir. Bu yetkinlik, herkesi sadece evde ve toplumda değil işlerine ait bağlam ve şartların farkında olabilmeleri ve iş fırsatlarını yakalayabilmeleri için aynı zamanda iş hayatında desteklemekte; toplumsal ve ticari etkinliklere girişen veya katkıda bulunan kişilerin ihtiyaç duydukları daha özgün bilgi ve beceriler için de bir temel teşkil etmektedir. Etik değerlerin farkında olmayı ve iyi yönetişimi desteklemeyi de kapsar.
8. **Kültürel Farkındalık ve İfade:** Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesidir.

1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Hiçbir insan, bir başkasının birebir aynısı değildir. Bu sebeple, öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli ve standart olması” insanın doğasına terstir. Buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir. Öğretim programlarından ölçme değerlendirmeye ait bütün unsurları içermesini beklemek gerçekçi bir beklenti olarak değerlendirilemez. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları vb. iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için, ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik öğretim programlarından değil öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklenir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir.

Bu bakış açısından hareketle öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, onlara sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.
4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları, öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde insanın çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilimsel bilgi ve birikim dikkate alınarak bütün bileşenler arasında ahengi dikkate alan harmonik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda bazı temel gelişim ilkelerine değinmek yerinde olacaktır.

Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak destekleyici önlemler alınması önerilmektedir.

Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir.

Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık belirli yönelimlerle karakterize edilir: basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardıllığı noktasında dikkate alınmış hem de sınıflar düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Gelişim hayat boyu sürmekle birlikte bu gelişimin hızı evrelere göre değişkendir. Hızın yüksek olduğu zamanlar gelişim açısından riskli ve kritik zamanlardır. Bu sebeple öğretmenlerin gelişim hızının yüksek olduğu zamanlarda öğrencinin durumuna daha duyarlı davranması beklenir. Söz gelimi ergenlik dönemi kimlik edinimi için kritik dönemdir ve eğitim bu dönemde kimlik edinimini destekleyici sosyal etkileşimleri artırır ve yönetir.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi düşünce gelişimini etkiler ve ayrıca düşünce gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir kazanımın, gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate almaları beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetler göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Kalıtsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar, ilgi, ihtiyaç ve yönelme açısından da kendini belli eder. Öte yandan bu durum bireylerarası ve bireyin kendi içindeki farklılıkları da kapsar. Bireyler hem başkalarından farklılık gösterir hem de kendi içindeki özellikleri ile farklıdır. Örneğin bir bireyin soyut düşünme yeteneği güçlü iken aynı bireyin resim yeteneği zayıf olabilir.

BÖLÜM 2

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ FARKLILAŞTIRILMASI

2.1. ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ GEREKÇESİ, FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI

Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi alanı, son yüzyılda yapılan bilimsel çalışmaların öncülüğünde kendine ait öğretimsel kimliği olan yeni bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır. Özel yeteneklerin eşsiz toplumsal değeri ve özel yetenekli öğrenciler için geliştirilen özel öğretim programlarının genel öğretim programlarından özgün bir şekilde farklılaşması, bu kimliğin ortaya çıkışında ayrı bir rol oynamıştır. Genel öğretim

programlarının özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde çeşitli yönleriyle yetersiz kalması ilk ve ortaokul yıllarında yetenek kayıplarının oluşması na neden olmaktadır. Bu olgu, dünya genelinde özel yetenekli öğrenciler için özel eğitim modellerinin geliştirilmesinin temel gerekçesini oluşturmuştur. Özel yetenekli öğrenciler için geliştirilen standart bir programın bu öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olacağı düşüncesi, tüm bu programların temel hipotezi olmuştur.

Özel yeteneklilerin eğitimi alanını çeşitli öğretim programı kuramları şekillendirmiştir. Bu kuramlar, özel yetenekliler için öğretim programlarına ilişkin güçlü felsefi yaklaşımlar sunmaktadır. Birincil yaklaşım öğretim programının bilişsel süreçlerin gelişimi olarak kabul edilmesidir. Bu yaklaşım süreç becerilerinin geliştirilmesi üzerine odaklanmış ve öğretim programının ileri düşünme becerileri etrafında organize edilmesine öncülük etmiştir. İkinci felsefi yaklaşım da beceri merkezlidir ancak öğretim programını öğrenmeye ilişkin standart girdiler ve çıktılar etrafında organize etmektedir. Eğitimin bir sonucu olarak beceri ve başarıdaki gelişimi belirlemek için ölçülebilir çıktılar merkeze almaktadır. Çocuk merkezli olan felsefi yaklaşımda ise öğretim programının kişisel anlamına ağırlık verilmektedir. Bu yaklaşım, bireysel ihtiyaçlara göre şekillendirilmiş öğretim programına değer verir. Özel yeteneklilerin eğitimini etkileyen üçüncü felsefi yaklaşıma göre öğretim programı sosyal yapılandırma olarak görülmektedir. Öğretim programları, sosyal değişimin bir aracı olarak kullanılmaktadır. Eğitimin toplumsal katılımı, sorumluluğu ve değişimi desteklemesi beklenmektedir. Bu yaklaşım kültür merkezli öğretim programlarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Özel yetenekli öğrencilere yönelik özel öğretim programlarının ana ilkesi, bu programların sağlamayı hedeflediği öğrenme deneyimlerinin genel öğretim programlarının sağladığı deneyimlerden nitel olarak farklı olmasıdır. Nitel farklılığı tanımlamak her ne kadar görelisi olsa da özel yetenekli öğrencileri özel yapan özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun farklılaştırmaların yapılması nitel farklılık üzerine oluşan genel bir uzlaşıdır. Bu özellikler arasında gelişim, öğrenme, biliş, motivasyon ve ilgi gibi bireye özgü özelliklerde var olan nitel ve nicel farklılıklar gösterilebilir. Farklılaştırılmış öğretim programı, genel öğretim programlarının sağlamadığı ileri düzeyde bilişsel ve duyuşsal kavramları, konuları, süreçleri ve özel yetenekli öğrencilerin öğrenme stillerine uygun stratejileri kapsar.

Özel yetenekli öğrencilere yönelik öğretim programlarının genel öğretim programlarından nitel olarak farklılaştırılması; programın içerik, süreç ve ürün boyutlarıyla yapılabilmektedir. Özel yetenekli öğrenciler için özel öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde söz konusu üç temel boyut kullanılmış ve bu boyutlar aşağıda ele alınan ilkeleri yanıtacak şekilde farklılaştırılmıştır. Ayrıca geliştirilen yeni programlar bu ilkeler ölçüt alınarak değerlendirilmiştir..

2.1.1. İçerik Boyutu

İçerik boyutu; öğrencilere kazandırılması planlanan kavramları, yaklaşımları, kuramları, fikirleri ve diğer bilgi türlerini kapsamaktadır. İçerik figüratif, sembolik, semantik ve davranışsal bilgi türlerinden oluşabilir. Figüratif bilgi objeler, şekiller, resimler ve grafik gibi figürlerden; sembolik bilgi harfler, rakamlar ve matematiksel sembollerden; semantik bilgi sözcükler ve fikirlerden; davranışsal bilgi duygular ve algılar gibi davranışlardan oluşur. Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için geliştirilen öğretim programlarının içerik boyutu sayılan ilkeleri içermelidir:

1. **Soyutluk:** Daha az veri düzeyinde bilgiye, daha çok soyut kavramlara ve genellemelere yer verilmelidir. Bilgi; veri-olgu, kavram, genelleme-ilke ve teori türlerini kapsamalıdır.
2. **Karmaşıklık:** İçerikte yer alan teoriler ve genellemeler; soyut kavramları, genellemeler arası ilişkileri, ilkeleri ve disiplinler arası bağlantıları kapsamalıdır.

3. **Çeşitlilik:** Genel öğretim programlarındaki konu ve temaların yanı sıra zenginleştirilmiş sıra dışı konulara, temalara ve diğer disiplinlere yer verilmelidir.
4. **Organizasyon:** İçerik disiplinler arası bağlantılarla kapsamlı kavram, genelleme ve teoriler etrafında inşa edilmelidir.
5. **Seçkin Kişiler:** Programlar dehaların ve seçkin kişilerin bireysel, sosyal ve mesleki özelliklerini, başarılarını, başarısızlıklarını, sorunla başa çıkma yollarını içermelidir.
6. **Yöntemler:** Disiplinlere özgü araştırma yöntemleri teorik ve uygulamalı olarak ele alınmalı, yöntem bilgisi verilmelidir.

2.1.2. Süreç Boyutu

Süreç boyutu, öğretim programının içeriğinin öğretilme yolları ve öğrencilerin bilgiyi öğrenme, kullanma ve çıktıya dönüştürme biçimleri ile ilişkilidir. Süreç farklılaştırması öğrencilerin öğrenme etkinliklerinde kullandıkları öğrenme ve düşünme türlerini, öğretimin hızını, öğrencilerin mantıksal yaklaşım biçimlerini, akıl yürütmelerini, keşif yoluyla öğrenmelerini, araştırma yöntemlerini ve öğretim yollarının çeşitliliğini kapsamaktadır. Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için geliştirilen öğretim programlarının süreç boyutu aşağıdaki ilkeleri içermelidir:

1. **İleri Düzeyde Düşünme Becerileri:** Programlar, öğrencilerin mevcut bilgileri yeniden kavramsal-laştırmaları ve yeni bilgi üretmeleri için sorgulayıcı, üretken ve sentezleyici düşünme becerilerinin geliştirilmesini ve uygulanmasını sağlamalıdır. Anlama ve hatırlama gibi temel düzeyde düşünme becerilerine daha az; analiz, sentez ve değerlendirme gibi ileri düzeyde düşünme becerilerine daha çok yer verilmelidir. Öğretim programları sorgulayıcı düşünme ve yaratıcı düşünme gibi öğrenciler için ileri düzeyde düşünme uygulamaları sunmasının yanı sıra öğretmenler için de öğretimde eleştirel bir bakış açısı kazandırmalıdır.
2. **Açık Uçluluk:** Çoğul düşünmeyi teşvik eden ve kullanımını gerektiren problemlere ve etkinliklere yer verilmelidir.
3. **Keşifçi Öğrenme:** Öğretim programları, öğrencilere bilginin sürekli değiştiğini keşfetmelerine ve yeni bilgi edinimini bir davranış hâline getirmelerine yardımcı olmalıdır. Keşif yoluyla öğrenmeyle yakından ilişkili olan gözlemleyerek, yaparak, deneyerek, veri toplayarak ve bu verilere dayanarak bilgi, fikir, ilke, genelleme ve anlam oluşturmaya dayalı süreç becerilerine yer verilmelidir. Öğrenme etkinliklerinde gözlemlene, sınıflama, betimleme, yordama ve genelleme gibi hem birincil hem de ikincil zihinsel süreçler yer almalıdır.
4. **Kanıtı Dayalı Akıl Yürütme:** Programlar, akıl yürütmeyi destekleyen açıklama ve örneklendirme gibi kanıtı dayalı akıl yürütme süreçlerini içermelidir.
5. **Seçme Özgürlüğü:** Öğretim programları, öğrencinin seçimine dayalı öğrenmeyi ve gelişimi teşvik etmelidir. Programlarda, öğrencilere karar alma ve tercih yapma fırsatı veren kazanımlar bulunmalıdır. Öğrencinin öğrenme yolu yalnızca öğretmen tarafından değil öğrencinin kendisi tarafından da belirlenmelidir.
6. **Araştırma Yöntemleri:** Öğretim programları, disipline özgü araştırma yöntemlerinin kullanımını gerektiren süreç becerilerini içermelidir. Gözlem yapma, verileri ve bilgiyi sınıflandırma, araştırma bulgularını yorumlama ve yorumlara temel oluşturan bilimsel kanıtları değerlendirme becerilerine yer verilmelidir.

7. **Öğretimin Hızı:** İçerik, özel yetenekli öğrencilerin öğrenme ve gelişim hızına uygun bir hızda verilmelidir. Tekrarlayan ve örtüşen içerik daraltılarak yerine farklılaştırılmış içerik eklenmelidir.
8. **Süreç Çeşitlendirmesi:** Öğretim programları, öğrenme sürecinde çeşitlilik oluşturacak şekilde tasarlanmalıdır. Doğrudan anlatım, film gösterimi, geziler, seminerler, çalıştaylar, bilgisayar destekli öğretimler, yapılandırılmış tartışmalar, bireysel çalışmalar, grup çalışmaları, keşifçi öğrenmeler, proje temelli öğretim, uzman mentörlüğü ve gözlemi, saha gezileri gibi çeşitli öğretim yöntemlerinin kullanımını gerektiren kazanımlara yer verilmelidir.
9. **Grup Etkileşimi:** Programlar akran öğretimini destekleyecek şekilde tasarlanmalı, grup çalışmalarında liderlik ve iletişim becerilerini destekleyen kazanımlara yer verilmelidir.

2.1.3. Ürün Boyutu

Ürün, öğrenme sonucunda ortaya çıkan soyut ve somut çözümler ve davranışlardır. Fikirler, problem çözümleri, uygulamalar, raporlar, fotoğraflar, görsel veya işitsel programlar, şiirler, romanlar, besteler, danslar ya da resimler öğrenci ürünlerine örnek olarak verilebilir. Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde öğretim programlarının ürün boyutu aşağıdaki ilkeleri yansıtmalıdır:

1. **Gerçek Yaşam Problemleri:** Ütopik, yapmacık sorunlar ve projeler yerine kişisel, yerel, ulusal ya da evrensel olarak öğrencilerin ilgisini çeken problemlere ve proje konularına yer verilmelidir. Projelerin öğrenciler için kişisel anlamı olmalıdır. Uzun soluklu projeler yerel sorunların çözümüne ilişkin olmalıdır.
2. **Problem Keşfi:** Ürünler, problem keşfine dayanmalıdır. Öğrenciler kendilerine sunulan problemlerin yanı sıra kendi keşfettikleri problemlerin çözümüne yönelik ürünler veya projeler üzerinde de çalışmalıdır.
3. **Gerçek Hedef Kitle:** Projeler ve ürünler yalnızca öğretmene ve sınıfa sunulmak üzere geliştirilmemelidir; okul yönetimi, belediye, sanat galerisi, yayınevi ve sivil toplum kuruluşları gibi gerçek hedef kitleleri ve toplulukları kapsamalıdır.
4. **Ürün Değerlendirmesi:** Ürünlerin değerlendirilmesinde ölçüt olarak profesyonel ürünlerde aranan nitelikler kullanılmalıdır. Öğrencilerin değerlendirme ölçütlerini kendilerinin de belirlemeleri ve öz değerlendirme yapmaları sağlanmalıdır.
5. **Sentez Ürün:** Özet veya taklit ürün değil, yeniden yorumlama, detaylandırma, geliştirme, birleştirme ya da farklılaştırma yolları ile elde edilen sentez niteliğinde ürünlere odaklanılmalıdır.
6. **Üründe Çeşitlilik:** Programlar tek tip yerine üründe çeşitliliği teşvik etmelidir. Geliştirecekleri ürünlere öğrencilerin kendilerinin de karar verme hakları olmalıdır.
7. **İletişim Öğeleri:** Programlar, öğrencilerin güçlü yanlarını kullanarak ürün ve projelerini hedef kitleyi ikna edecek şekilde sunumlarını teşvik eden öğeler içermelidir.

2.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARINI FARKLILAŞTIRMA YÖNTEMİ

Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde genel kabul gören yaklaşım; bu öğrencilere yönelik programların genel öğretim programlarından kopuk olmaması, aksine genel öğretim programlarının üzerine inşa edilmesi yönündedir. Bu yaklaşıma paralel olarak genel öğretim programları daraltma, zenginleştirme ve hızlandırma stratejileri kullanılarak farklılaştırılmış ve yeni özel öğretim programları geliştirilmiştir.

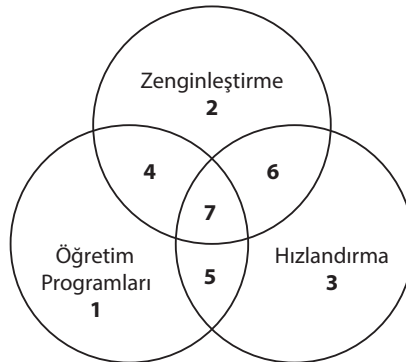
Genel öğretim programlarında zenginleştirme ve hızlandırmaya yer açmak için programlarda iki şekilde daraltma yapılmıştır: Genel öğretim programlarında bazı kazanımlara ayrılan süre, özel yetenekli öğrencilerin öğrenme hızı dikkate alınarak azaltılmıştır. Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde yetersiz bulunan ve yer almadığında programların yapısına zarar vermeyen kazanımlar ise programlardan çıkartılmıştır.

Programları zenginleştirmek amacıyla özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde etkililiği bilimsel araştırmalarla kanıtlanmış öğretim programı modelleri ve her öğretim programının ilişkili olduğu disiplinlere özgü modeller kullanılmıştır. Programların geliştirilmesi yalnızca bir kurama veya modele dayandırılarak sınırlandırılmamış, farklı modellerin yer aldığı sentezleyici bir yaklaşım ile gerçekleştirilmiştir. Bu modellerde yer alan genel beceriler alana özgü bilgi ile harmanlanarak öğretim programlarına özgü kazanımlara dönüştürülmüş, öğrenme alanlarının ve ünitelerin bütünlüğünü bozmadan içeriğine uyarlanarak programlara eklenmiştir.

Programlarda hızlandırmaya yer verilmiştir. Genel öğretim programlarında üst sınıflarda yer alan bazı kazanımlar özel yetenekli öğrencilerin öğrenme hızı dikkate alınarak alt sınıflara çekilmiştir. Bazı ünitelerde ise bir kazanımın kapsamı genişletilerek üst sınıftaki uzantısı çıkartılmıştır. Kazanım bazında hızlandırmalarda öğrenme alanının veya ünitenin bütünlüğü korunmuştur.

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde, Millî Eğitim Bakanlığı öğretim programları, zenginleştirme modelleri ve hızlandırma yöntemi kullanılarak Şekil 1'de görüldüğü gibi yedi alandan oluşan şema oluşturulmuştur. Bu şemaya uygun olarak aşağıda sıralanan yedi alanda kazanım üretilmiştir:

1. Öğrenme alanı, ünite veya kazanımlar olduğu gibi korunmuştur.
2. Tamamen yeni öğrenme alanı, ünite veya kazanım geliştirilerek zenginleştirme yapılmıştır.
3. Üst sınıftan öğrenme alanı veya ünite çekilerek hızlandırma yapılmıştır.
4. Öğrenme alanına veya üniteye modellere uygun yeni kazanımlar eklenerek ve mevcut kazanımlar modellere göre farklılaştırılarak zenginleştirme yapılmıştır.
5. Öğrenme alanına veya üniteye üst sınıflardan kazanım eklenerek hızlandırma yapılmıştır.
6. Tamamen yeni öğrenme alanı, ünite ve kazanım geliştirilerek ve bu öğrenme alanlarına veya ünitelere üst sınıflardan kazanımlar eklenerek zenginleştirme ve hızlandırma birlikte yapılmıştır.
7. Öğrenme alanına veya üniteye modellere uygun yeni kazanımlar eklenerek ve üst sınıflardan kazanım çekilerek hızlandırma ve zenginleştirme birlikte yapılmıştır.

Şekil 1. Program Farklılaştırma Şeması

2.2.1. Disiplinler Arası Bağlantıların Kurulması

Öğretim programlarında disiplinler arası bağlantılar kurulmuş ve öğretim programlarının tamamı kısmen disiplinler arası programlara dönüştürülmüştür. Bu çalışma belirli bir yöntemle yapılmıştır. Öncelikle program geliştirme grupları kendi disiplinlerine ait öğretim programlarını geliştirirken aynı zamanda diğer öğretim programlarının ilişkili olduğu disiplinleri de dikkate alarak kendi programları için disiplinler arası kazanımlar yazmışlardır. Bütün öğretim programları tamamlandıktan sonra program geliştirme grupları diğer öğretim programlarının kazanımlarını tek tek inceleyerek kendi programları ile ilgili olan kazanımları belirlemişlerdir. Grupların kendi programları için disiplinler arası kazanım geliştirme ve diğer öğretim programlarıyla kendi programlarını ilişkilendirme çalışmaları tamamlandıktan sonra her bir grup diğer öğretim programlarını tekrar inceleyerek disiplinler arası bağlantı kazanımları geliştirmiştir. Bu kazanımlar aşağıda yer alan üç türden oluşmuştur:

1. İki disiplin arasında bağlantı kuran yeni kazanımlar yazılmıştır.
2. Bir öğretim programında bulunan kazanım, disiplinler arası bağlantı oluşturacak şekilde düzenlenmiştir.
3. Kazanım açıklamalarına ekleme yapılarak kazanım disiplinler arası yapılmıştır.

2.2.2. Kademeler, Sınıflar ve Disiplinler Arası Uyum Kontrolleri

Öğretim programlarının kazanımları; kademeler, sınıflar ve disiplinler arası uyum açısından incelenerek kazanımların dikey ve yatay kontrol ve düzenlemeleri yapılmıştır. Bu süreçte her bir öğretim programında yer alan kazanımların ön koşul ve ardıl becerileri kontrol edilmiştir. Öncelikle kazanımlar her öğretim programında sınıf içi ön koşulluk ve ardılık yönüyle incelenerek kazanım sıraları düzenlenmiştir. Daha sonra aynı işlem sınıflar arası ve kademeler arası yapılmıştır. Bir öğretim programındaki kazanımlar sınıfa göre tablolandırdıktan sonra her bir kazanımın alt ve üst sınıf uzantıları incelenmiştir. Alt veya üst sınıftaki uzantısı gereksiz bulunan kazanımlar çıkartılmış, örtüşen kazanımlar yeniden düzenlenmiştir. Alt veya üst sınıfta uzantısı bulunması gereken ama olmayan kazanımlar programlara eklenmiştir. Bu çalışmalarla kazanımların sınıflar arası değişimi, gelişimsel bakımdan ve kazanımın yer aldığı disiplinin yapısına uygun olarak düzenlenmiştir.

Kademeler ve sınıflar arası yapılan kontroller ve düzenlemeler bütün öğretim programlarında disiplinler arası kontroller olarak da yapılmıştır. Her bir öğretim programının çalışma grubu diğer öğretim programlarının kazanımlarını inceleyerek kendi öğretim programlarının kazanımları ile veya öğretim programlarının ilişkili olduğu disiplin ile çelişen kazanımları belirlemişlerdir. Ayrıca disiplinler arası becerilerin ön koşulluğu ve ardılığı kontrol edilmiştir. Bir öğretim programındaki bir kazanımın edinimi, başka bir öğretim programındaki bir kazanımın (ön koşul) edinimine bağlı olan kazanımlar saptandıktan sonra grupların ortak çalışmasıyla bu kazanımların sınıfı ve kapsamı belirlenmiştir.

2.2.3. Öğretim Programlarının Yeterliklerinin Değerlendirilmesi

Öğretim programlarının geliştirilme sürecinde program değerlendirmesi aşama aşama yapılmıştır. Değerlendirmede daha önce incelenen ve Tablo 1'de yer alan özel yeteneklilere yönelik hazırlanan 22 adet öğretim programının ilkeleri ölçüt olarak kullanılmıştır. Her sınıf düzeyinde yer alan ünitelerin ve öğrenme alanlarının içerik, süreç ve ürün boyutları bu ölçütler kullanılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme tamamlandıktan sonra sınıf düzeyinde her bir öğretim programının bu ölçütleri ne düzeyde karşıladığı saptanmış, yetersiz bulunan boyutlarda veya öğretim programının tamamında ek farklılaştırmalar yapılmıştır.

Tablo 1. Öğretim Programlarını Değerlendirme Rubriği

Ünite / Öğrenme Alanı	Öğretim Programı Farklılaştırma İlkeleri																								
	İçerik							Süreç							Ürün										
	Veri-Olgu	Kavram	Genelleme	Teori	1. Soyutluluk	2. Karmaşıklık	3. Çeşitlilik	4. Organizasyon	5. Seçkin Kişiler	6. Yöntemler	1. İleri Düzey Düşünme	2. Açık Uçluluk	3. Keşifçi Öğrenme	4. Kanıt Dayalı Akıl Yürütme	5. Seçme Özgürlüğü	6. Süreç Çeşitlendirmesi	7. Araştırma Yöntemleri	8. Öğretimin Hızı	9. Grup Etkileşimi	1. Gerçek Yaşam Problemleri	2. Gerçek Hedef Kitle	3. Ürün Çeşitlendirmesi	4. Sentez Ürün	5. İletişim Ögeleri	6. Problem Keşfi
1.																									
2.																									
3.																									
4.																									

BÖLÜM 3

ÖĞRETİM PROGRAMI

3.1. FELSEFE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ FELSEFESİ VE ÖZEL AMAÇLARI

Felsefe dersi öğretim programının amacı, felsefe tarihindeki kuramları salt bir bilgi olarak vermek değil, bu kuramları çok boyutlu bir perspektifle değerlendirmektir. Bu perspektif sırasıyla felsefenin ele aldığı konulardaki dönüşümü, bu konuları ele alma biçimindeki dönüşümü ve bunları ifade etme biçimindeki dönüşümü kapsamaktadır. Bunu desteklemek amacıyla felsefenin dile dayalı bir etkinlik olduğuna, bu nedenle felsefi çözümlenmelerde dil eylemlerinin ve dil kategorilerinin nasıl ele alındığına da değinilmektedir. Felsefi soru sorma biçimi, o sorulara dair kuram oluşturma içeriklerini etkilediğinden programda felsefi sorunun ayırt edici özelliklerine de değinilmektedir.

En genel ifadesi ile anlama ve bilme çabası olan felsefe, bir sonuç değil, bir etkinlik ve etkileşim olduğu için bünyesinde birçok farklı yöntemi barındırır. Bu yöntemlerden bazıları; kavramsallaştırma, soyutlama, sorunsallaştırma, argümantasyon ve söylem biçimleri olarak ifade edilebilir.

Felsefi düşünce sorgulayıcı bir tavrı gerektirir. Bu sorgulayıcılığı bir beceri olarak elde edebilmenin temel koşulu, eleştirel düşünceye sahip olmaktır. Programda eleştirel düşünme, sadece kavramsal bir konu olarak değil, özel ve uygulamalı bir teknik olarak da ele alınmaktadır. Bu tekniğin kazanılması için mantık, akıl yürütme ve dil konuları uygulamalı bir bakış açısı ile sunulmaktadır. Bu yeniliklerin yanında Türkiye’de ilk kez ortaöğretimin tüm sınıf düzeylerinde okutulacak bir program ortaya konulmaktadır.

Felsefenin temelini oluşturan üçlü sacayağı ontoloji, epistemoloji ve aksiyolojidir. Program bunları kavramsal ve sorunsal düzeyde ele almaktadır. Bu kavramlar ve sorunsallardan her biri sadece bilgi içerikleri olarak değil, birbirleri ile ilişkisi bağlamında da sunulmaktadır. Bu üçlü sacayağına ek olarak programdaki

meta söylem; gündelik ve kültürel tartışmalarda sıkça kullanılan ütopya-distopya, doğu-batı, diyalektik ve modern-post modern gibi kavramları felsefi bir çerçevede ele almayı sağlamaktadır.

Program, felsefe tarihini filozofların ortaya koyduğu kuramların bir yığını olarak değil de her dönemi kendi karakteristiği içinde değerlendirmektedir. Bu karakteristik; felsefenin bilimlerle olan ilişkisini, tarihsel, sosyal, ekonomik, siyasi bağlamın etkisini içermektedir. Bu karakteristiğin bir başka özelliği de her dönemin merkez düşüncesinin ünite adlarına ismini vermesi ve felsefenin sorunlarını bu bağlamda tartışmasıdır. Programda sunulan felsefe tarihi, filozof, disiplin, coğrafya, kültür ve din merkezli değil, ağırlık noktasını temel kavram ve sorunsalların belirlediği şekilde tasarlanmıştır. Bu tasarım, öğretmene inisiyatif kullanmayı sağlayarak belirtilen çerçevelerde uygun filozof ve eserlerini ele alma imkânı tanımaktadır. Felsefe tarihi bağlamında Cumhuriyet Dönemi'ne ilişkin Türkiye'deki temel çalışmalar tanıtılmaktadır.

Felsefenin kendinden bağımsız matematik, fizik, biyoloji, sinir bilim, yapay zekâ, çevre, hukuk, edebiyat, sinema gibi diğer disiplinler üzerinde olan uygulamaları ele alınmaktadır. Bu ele alınıştta temel kavramlar tartışılmakta, temel kavramlar ve sorunsallar analiz edilmekte ve bu kavram ile tartışmaları, çeşitli kaynaklar, yöntemler kullanarak öğrencilerin bir argüman oluşturmaları amaçlanmaktadır. Bunlar da sunu, münazara, makale yazma, soru yazma etkinlikleri ile desteklenmiştir.

Program felsefenin ne olduğunu açıklamakta, felsefenin yöntemlerini tanıtmakta, felsefenin temel kavram ve sorunsallarını ele almakta, felsefe tarihini özgün bir perspektifle sunmakta ve disiplinler arası bir bağlantı kurarak felsefenin diğer disiplinlerle ilişkisini ele almaktadır. Bu anlamda program, felsefenin seçkin bir grubun entelektüel bir etkinliği olarak değil, bilim, sanat, kültür ve sporla ilgilenen herkesin sahip olması gereken ve bu alanlara katkıda bulunacak bir düşünce etkinliği olduğunu göstermeyi hedeflemektedir.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. Maddesi'nde ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ile Millî Eğitimi'nin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Felsefe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin:

1. Felsefenin bir sonuç değil bir etkinlik süreci olduğunu kavramaları,
2. Felsefenin konularındaki, bu konuları ele alışı biçimindeki ve bunları ifade ediliş biçimindeki dönüşümü kavramaları,
3. Felsefenin temel konularını, sorun temelli ve kavramsal çözümlenmeye dayalı olarak fark etmeleri,
4. Eleştirel düşünceyi bir teknik olarak benimsemeleri,
5. Mantığı sadece bilimsel bir disiplin olarak görmeleri değil, sağlıklı bir akıl yürütme aracı olarak kullanmaları,
6. Felsefi soruyu diğer sorulardan ayırt etmeleri,
7. Bir düşünceyi analitik şekilde çözümlenmeleri,
8. Düşüncelerini analitik şekilde ifade etmeleri,
9. Sağlıklı, verimli bir tartışma ve fikir üretme ortamı için argümantasyon ile felsefi düşüncenin önemini kavramaları,
10. Felsefe tarihinin döneme özgü ağırlık noktalarını kavram ve sorun temelli olarak fark etmeleri,
11. Farklı bilim dallarındaki belli türden problemlerin ve konuların felsefi tartışmalarda kendilerine nasıl yer bulduğunu kavramaları,
12. Felsefi okuma ve yazma etkinlikleri gerçekleştirmeleri,
13. Felsefenin güncel hayatla ilişkisini kurmaları amaçlanmaktadır.

3.2. ÖĞRETİM PROGRAMININ ALANA ÖZGÜ BECERİLERİ

- a. Felsefi bilgi ve kavram edinimi
- b. Akıl yürütme
- c. Sorgulama
- ç. Argümantasyon
- d. Analitik düşünme
- e. Eleştirel düşünme
- f. Felsefi okuryazarlık
- g. Yaratıcı düşünme

3.3. ÖĞRETİM PROGRAMINDA DİSİPLİNLER ARASI BAĞLANTILAR

Felsefe Dersi Öğretim Programı; fen bilimleri, fizik, kimya, biyoloji, matematik, bilişim teknolojileri, Türkçe, edebiyat, görsel sanatlar, tarih, coğrafya dersleri ile disiplinler arası bağlantılı şekilde kurgulanmıştır. Bu anlamda programda özel olarak bilim felsefesi, matematik felsefesi, fizik felsefesi, biyoloji felsefesi, nöro-felsefe, yapay zekâ felsefesi, çevre felsefesi, hukuk felsefesi, edebiyat felsefesi ve sinema felsefesi ayrı birer ünite şeklinde ele alınmıştır.

Bilim felsefesinde bilimsel olabilmenin yöntemsel gereklilikleri temel koşul olarak merkezdedir. Matematik felsefesinde matematiğin insan ürünü bir şey mi olduğu yoksa doğada bulunan bir gerçekliğin bizim tarafımızdan keşfi mi olduğu tartışması üzerinden temel kavramların analizi ele alınmaktadır. Fizik felsefesinde ise üç temel fizik kuramının genel yapıları göz önüne alınarak bunların hangi noktada maddeyi ve kozmolojiyi açıklamada yeterli ve/veya yetersiz kaldıkları vurgulanmaktadır. Biyoloji felsefesinde "Yaşamı oluşturan temel karakteristikler nelerdir ve bu karakteristikler biyolojiye özgü bilimsel yöntemler geliştirmeyi gerektirir mi?" sorusu üzerinden hareket edilmektedir. Nörofelsefede ise felsefe tarihi boyunca insan zihni ve bilinci üzerine sorulan soruların sinir bilim çerçevesinde nasıl ele alınabileceği tartışılmaktadır. Yapay zekâ felsefesi konusu içerisinde düşünebilen makineler tasarımı fikrinin dayandığı metafizik ve epistemik gerekçelendirmeler sunulmaya çalışılmaktadır. Çevre felsefesinde ekolojik bir perspektif üzerinden doğa, iklim, çevre gibi kavramlar hem etik hem de yöntemsel açılardan ele alınmaktadır. Hukuk felsefesi içerisinde, toplumların doğa hukuku perspektifinden çıkıp toplum sözleşmesi perspektifine girişi analiz edilmektedir. Edebiyat felsefesinde felsefenin kendini ifade etme biçimi olarak edebiyatın nasıl bir rolünün olduğu ile kurgu ve gerçeklik arasındaki ilişki tartışılmakta olup bir eserin edebi değere sahip olmasının felsefi açıdan ölçütleri sunulmaktadır. Sinema felsefesinde ise filmlerin bir sanat biçimi olarak düşünülüp düşünülemediği, film ve simülasyon arasındaki bağ ile filme estetik bir değer katan etmenler ele alınmaktadır.

Felsefe Dersi Öğretim Programı, tüm öğretim programları içinde disiplinler arası etkileşime en açık olan programdır. Bu programla felsefe temel bilim, sanat ve kültür alanlarındaki kapsayıcı, bütünleştirici, sorgulayıcı rolünün gereğini yerine getirmektedir.

3.4. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

1. Felsefi sorunun ayırt edici özellikleri ve felsefi düşünmenin genel karakteristiği, ele alınan bütün konulara yansıtılmalıdır.
2. Mantığın, argümantasyonun ve eleştirel düşünmenin salt bir bilgi aktarımı şeklinde değil, bu dersin tüm içeriğinde temel yöntem olarak kullanılması sağlanmalıdır.
3. Felsefe tarihine dair konuların aktarımında dönemin temel özelliklerini yansıtan örneklerin seçiminde öğretmen inisiyatifi kullanılmalı ancak bu konuda çeşitlilik olmasına özen gösterilmelidir.
4. Öğrencilerin eleştirel düşünme üzerinden edindiği becerileri, felsefe tarihindeki ana konuları tartışırken, kullanmaları teşvik edilmelidir.
5. Felsefenin sadece özel konulara ait ayrıcalıklı bir kesimin düşünme etkinliği olmadığı; temel felsefi düşünme ilkelerini edindikten sonra bu ilkelerin gündelik yaşamın her noktasında uygulanabileceği tavrı öğrencilere kazandırılmalıdır.
6. Öğrencilerin fikirlerini salt bir retorik ve söz oyunu olarak ifade etmelerinin önüne geçilmeli ve bu anlamda öğrencilere verilecek dönütlerle felsefe yapmanın yolu doğru olarak gösterilmelidir.
7. Felsefenin tüm disiplinlerden bağımsız bir alan olmadığı, diğer disiplinlerden aldığı bilgileri hem sorunsallaştırma, kavramsallaştırma ve kuram geliştirmede kullanıp hem de kendi yöntemsel yaklaşımı üzerinden diğer disiplinlerin bilgi üretme etkinliğine katkı sağlayabileceği tarihsel ve gündelik yaşamdan örneklerle gösterilmelidir.
8. Öğretmenlerin ele aldıkları konuyu derinlemesine ve çok boyutlu bir şekilde sunmaları gerekmektedir.
9. Felsefi bir araştırma yapabilmenin temel ilkeleri pratik bir şekilde öğrenciye gösterilmelidir.
10. Felsefenin diğer disiplinlere uygulanması sürecinde öğretmenin o disiplinlere ait temel kavramlara çok iyi düzeyde bir ön hazırlık yapması gerekmektedir. Bu kavramların iyi bilinmesi bu disiplinlere dair felsefi tartışmaların daha sağlıklı ve derinlemesine sunulmasını sağlayacaktır.
11. Felsefe Dersi Öğretim Programı, özel yetenekli bireyler için hazırlandığından bu öğrencilerin öğrenme sürelerinin kısa, öğrenme miktarlarının fazla, yaratıcılık, özgünlük, üretkenlik özelliklerinin daha üst düzeyde olduğu unutulmamalı, kullanılacak yöntem, teknik ve materyaller, oluşturulacak etkinlikler için bu hususlar göz önüne alınmalıdır.

3.5. DERS KİTABI FORMA SAYILARI VE EBATLARI

Taslak ders kitaplarıyla ilgili ünite sayıları, bölüm sayıları, forma sayıları ve ebatları aşağıda verilmiştir.

Sınıflar	Ders Kitabı	
	Forma Sayıları	Ebatlar
Felsefe 9	16	19,5 x 27,5 cm
Felsefe 10	16	19,5 x 27,5 cm
Felsefe 11	16	19,5 x 27,5 cm
Felsefe 12	16	19,5 x 27,5 cm

3.6. SINIF DÜZEYLERİNE GÖRE ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE SÜRE DAĞILIMI

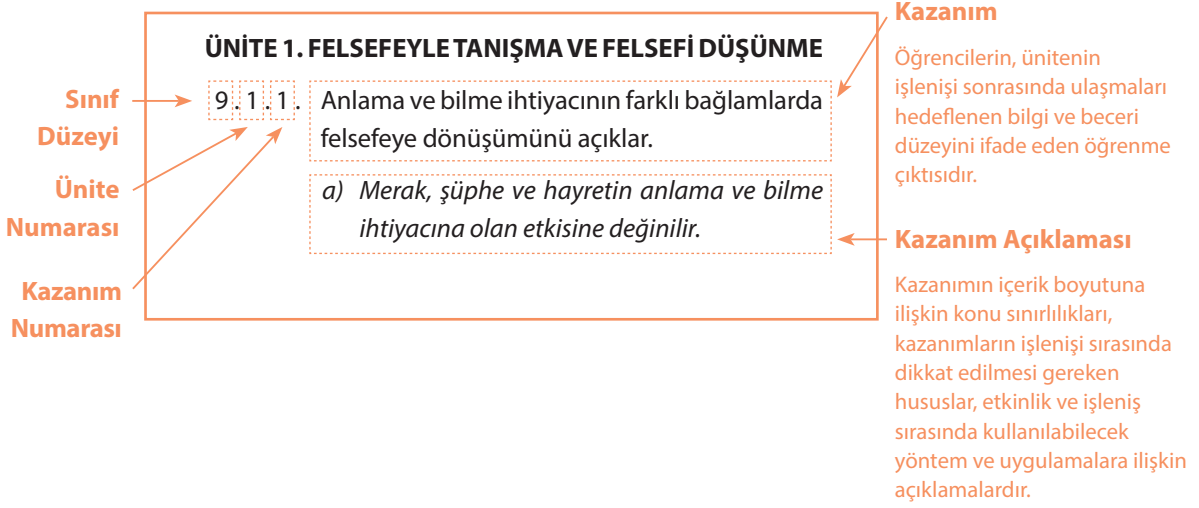
ÜNİTE	9. SINIF		
	Kazanım	Süre / Ders	Oran %
FELSEFEYLE TANIŞMA VE FELSEFİ DÜŞÜNME	6	16	22
FELSEFEDE YÖNTEM	4	18	25
FELSEFİ SÖYLEM VE DİL	6	14	20
FELSEFİ ÇÖZÜMLEME VE ARGÜMANTASYON	4	24	33
Toplam	20	72	100

ÜNİTE	10. SINIF		
	Kazanım	Süre / Ders	Oran %
ONTOLOJİK MESELELER	4	16	22
EPİSTEMİK MESELELER	7	22	31
AKSİYOLOJİK MESELELER	6	20	28
META SÖYLEM	4	14	19
Toplam	21	72	100

ÜNİTE	11. SINIF		
	Kazanım	Süre / Ders	Oran %
M.Ö. 6. YÜZYIL- M.S. 2. YÜZYIL FELSEFESİ	2	12	17
M.S. 2. YÜZYIL – 15. YÜZYIL FELSEFESİ	4	14	19
16. ve 17. YÜZYIL FELSEFESİ	2	8	11
17. ve 18. YÜZYIL FELSEFESİ	2	8	11
18. ve 19. YÜZYIL FELSEFESİ	2	10	14
19. ve 20. YÜZYIL FELSEFESİ	2	10	14
CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK FELSEFESİ	3	10	14
Toplam	17	72	100

ÜNİTE	12. SINIF		
	Kazanım	Süre / Ders	Oran %
BİLİM FELSEFESİ	3	8	11
MATEMATİK FELSEFESİ	3	8	11
FİZİK FELSEFESİ	3	8	11
BİYOLOJİ FELSEFESİ	3	8	11
NÖROFELSEFE	3	8	11
YAPAY ZEKÂ	3	8	11
ÇEVRE FELSEFESİ	3	6	8,5
HUKUK FELSEFESİ	3	6	8,5
EDEBİYAT FELSEFESİ	3	6	8,5
SİNEMA FELSEFESİ	3	6	8,5
Toplam	30	72	100

3.7. KAZANIMLARIN YAPISI

9. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

9.1. Felsefeyle Tanışma ve Felsefi Düşünme

- 9.1.1. Anlama ve bilme ihtiyacının farklı bağlamlarda felsefeye dönüşümünü açıklar.
- a) Merak, şüphe ve hayretin anlama ve bilme ihtiyacına olan etkisine değinilir.
- b) Anlama ve bilme ihtiyacının farklı zaman ve coğrafyalarda (İyonya, Hint, Çin, Mezopotamya vb.) nasıl karşılandığına değinilir.
- c) Coğrafi, tarihi, sosyal, siyasi, ekonomik, dini vb. etmenlerin, felsefi pratiklerin (felsefe yapma tarzı) farklılaşmasındaki rolüne değinilir.
- ç) Felsefenin ortaya çıkışını önceleyen kavramlar olarak; Arete (erdem), veritas (hakikat), mitos, logos, sophos, philosophos, philosophia, hikmet, hakim, bilgelik kavramlarına değinilir.
- 9.1.2. Felsefi düşünmenin ne olduğunu tartışır.
- a) Felsefi düşünmenin temelinde kavramsallaştırma ve soyutlamanın olduğuna değinilir.
- b) Felsefi düşünmenin akıl yürütme, mantık, eleştirel düşünme vb. ile gerçekleştiği belirtilir.
- c) Felsefi bir alt disiplin oluşturabilmenin temel koşulları ve felsefenin alt disiplinlerinin karakteristik özellikleri açıklanır.
- 9.1.3. Felsefi düşüncenin ele aldığı konulardaki dönüşümü fark eder.
- a) Felsefenin sorunsallaştırdığı konuların farklı dönemlerde ağırlık noktalarının dönüştüğü belirtilir.
- b) Yeni gelişmelere göre yeni alt disiplinlerin şekillenebileceğine değinilir.
- 9.1.4. Felsefi düşüncenin sorun olarak kabul ettiği konuları ele alma biçimindeki dönüşümü fark eder.
- a) Felsefenin sorunsallaştırdığı konuları ele alma biçimindeki dönüşümler (kavramsal, deneyim, fenomenolojik, dilsel, teolojik vb.) örneklendirilir.

- b) *Bilimsel gelişmelerin felsefe yapma biçimi üzerinde etkili olduğu vurgulanır.*
- c) *Bilimlerin, felsefeden bağımsızlaşması süreci ve bunun gerekçesi örneklerle açıklanır.*

9.1.5. Felsefi düşüncenin sorun olarak kabul ettiği konuları ifade etme biçimindeki dönüşümü fark eder. *Felsefenin sorunlaştırdığı konuları ifade biçimleri; karşılıklı konuşma (diyalog), deneme, eğretilme (metafor), uslamlama (argümantasyon), özdeyiş (aforizma), roman vb. üzerine durulur.*

9.1.6. Felsefi düşüncenin konu içerikleri ve yöntemsellikleri bakımından değişimlerini göz önüne alarak felsefenin temel problemleri hakkında fikir üretir.

- a) *Örnekler üzerinden; görünüşün ardındaki gerçekliği, çokluğun altındaki birliği arama faaliyetlerinin felsefenin temel problemlerinden olduğuna değinilir.*
- b) *Örnekler üzerinden felsefenin evren insan ve değerleri anlamak amacıyla sürdürülen en geniş araştırma, birleştirici, bütünleştirici bir açıklama gayreti olduğu vurgulanır.*

9.2. Felsefede Yöntem

9.2.1 Felsefe ve akıl yürütme ilişkisini analiz eder.

- a) *Akıl yürütmenin her insanda olan bilişsel bir yeti olduğu vurgulanır.*
- b) *Felsefi akıl yürütmenin gündelik akıl yürütmeden farkına örnekler üzerinden değinilir.*
- c) *Felsefi akıl yürütmede eleştirel düşünmenin ve mantığın temel ögeler olduğu belirtilir.*
- ç) *Güncel, bilimsel örnekler üzerinden akıl yürütme türlerinin (tümdengelim, tümevarım, analogi, hepten gitme (abduction), hipotetik tümdengelim, olmayana ergi) farklılığına değinilir.*

9.2.2. Eleştirel düşünmenin felsefi düşünmeyle ilişkisini kavrar.

- a) *Eleştirel düşünmenin felsefi görüşleri çözümlenmeye katkısı üzerinde durulur.*
- b) *Eleştirel düşünmenin temel ögelerinin mantık ve dilsel çözümleme olduğu vurgulanır.*
- c) *Hayırseverlik ilkesi, farazi argümanlara yönelik örnekler verilir.*
- ç) *Eleştirel düşünmenin uzlaşma kültürü açısından önemine değinilir.*
- d) *Verilen bir materyal (metin, görsel, işitsel vb.) üzerinden temel kavramlarla ilgili çalışmalar yapılır.*

9.2.3. Mantığın felsefi düşünmedeki rolünü değerlendirir.

- a) *Mantığın doğru düşünme ve sorgulamanın temel aracı olduğu vurgulanır.*
- b) *Akıl ilkelerine (özdeşlik, çelişmezlik, üçüncü hâlin imkânsızlığı, yeter-sebep) örneklerle değinilir.*
- c) *Önerme, tutarlılık, çelişiklik, totoloji, ikilem, doğruluk, çıkarım, temellendirme, geçerlilik, argüman vb. kavramları üzerinde durulur.*
- ç) *Mantığın formel yapısının felsefi düşünme için bir denetim olanağı oluşturduğuna değinilir.*

9.2.4. Felsefi düşünmenin yolunu ve araçlarını örnekler üzerinden uygular.

Örnek kavramlar, problemler ve metinler üzerinden akıl yürütme, eleştirel düşünme, mantık vb. felsefi düşünmenin araçları kullanılır.

9.3. Felsefi Söylem ve Dil

9.3.1. Dil kategorilerini ayırt eder.

Sentaktik, semantik ve pragmatik dil kategorilerine örnekler verilir.

9.3.2. Dil kategorilerinin felsefi görüşlerin çözümlenmesindeki rolünü değerlendirir.

Örneğin felsefi ve edebi metinler üzerinden dil çözümlemesi yapılır.

9.3.3. Dil eylemlerini tanıır.

a) Düşünmek, okumak, yazmak, konuşmak, söylemek vb. dil eylemleri örneklendirilir.

b) Düşünceyi ifadeyi etme biçimi olarak retorığın felsefi düşünmenin bir parçası olmadığı vurgulanır.

9.3.4. Felsefi sorunun ayırt edici özelliklerini belirler.

Bir metin üzerine oluşturulmuş sorulardan felsefi olanların ayırt edilmesi ve gerekçelendirilmesi sağlanır.

9.3.5. Felsefenin konusuna yaklaşımını dile getiriş biçimini analiz eder.

a) Filozofun söylemi üreten olduğu belirtilir.

b) Felsefi söylemin nitelikleri üzerinde durulur.

c) Filozofların söylemleri arasında farklıklar olduğuna değinilir.

9.3.6. Dil edimleriyle ilgili konular üzerine örnek metinlerden hareketle değerlendirme yapar.

9.4. Felsefi Çözümleme ve Argümantasyon

9.4.1. Felsefi çözümleme yöntemini kavrar.

a) Felsefe çözümlemede eleştirel düşünme perspektifinin önemi vurgulanır.

b) Felsefi çözümlemede; kavramsal tutarlılığa, arka plan bilgisinin doğruluğuna, önerme tutarlılığına, çıkarım geçerliğine vb. dikkat edilir.

9.4.2. Bir metin üzerine felsefi çözümleme yapar.

a) Felsefi çözümlemenin farklı disiplinlere ait metinler üzerine yapılmasına dikkat edilir.

b) Yapılan felsefi çözümlerinin uygunluğu denetlenir ve geri bildirim verilir.

9.4.3. Felsefi bir konuya (probleme) dair argümantasyon kurar.

a) Felsefi argümantasyonun ne olduğu ve nasıl yazıldığı açıklanır.

b) Tutarlı, sistematik ve temellendirilmiş bir felsefi argümantasyon kurulması sağlanır.

9.4.4. Felsefi metin okuma ve yazma üzerine geliştirilen farklı yöntemleri tanıır.

a) Felsefi metin okuma yöntemleri üzerine bir araştırma yapılması sağlanır.

b) Felsefi deneme yazma yöntemleri üzerine araştırma yapılması sağlanır.

10. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

10.1. Ontolojik Meseleler

10.1.1. Görünüş ve gerçeklik ilişkisini analiz eder.

- Algının ne olduğuna, görünüş ve gerçeklik ilişkisindeki rolüne değinilir.*
- Görünüş ve gerçeklik ilişkisini açımlayan örnekler (Mağara Alegorisi, Simülasyon Kuramı, Kavanozdaki Beyin, Matriks, T. Mann Değişen Kafalar vb.) verilir.*
- Görünüş ve gerçeklik ilişkisini analiz etmek için hakikat kuramlarından (realizm, idealizm, öz-nellik ve fenomenalizm, empirizm, pozitivizm, varoluşsal gerçeklik, antropolojik ontoloji, spiri-tüalizm, fundamental ontoloji, belirsizlik kuramı) yararlanır.*

10.1.2. Töz ile ilintili temel felsefi tartışmaları değerlendirir.

- Töz kavramı tanımlanır.*
- Töz kavramına karşıtlık bağlamında değişim ve oluş kavramlarına değinilir.*
- Töz kavramına özcülük, monizm, ikicilik, zihin-beden, doğacılık ve teoloji akımları bağlamın-da değinilir.*
- Modern bilim perspektifinden töz anlayışının açıklanmasında süreçsellik, evrensellik, madde ve doğa kavramlarından yararlanır.*

10.1.3. Bilinç ile ilintili temel felsefi tartışmaları sorgular.

- Bilinç kavramının farklı tanımları verilir.*
- Bilincin açıklanmasına dair temel akımlara (İşlevselcilik, Fizikalizm, Özdeşçilik, Fenomenoloji vb.) değinilir.*
- Bilince ilişkin yönetsel tartışmalara örnekler (açıklayıcı boşluk, zombi argümanı, diğer zihin-ler problemi vb.) sunulur.*

10.1.4. İnsan doğası ile ilgili temel felsefi tartışmaları değerlendirir.

- İnsan doğasının olup olmadığı tartışmaları ele alınır.*
- Felsefi antropoloji perspektifinden insan doğası üzerine yürütülen tartışmalara değinilir.*
- İnsan doğası tartışmalarının aksiyolojik alana etkisi üzerine durulur.*
- İnsan doğasına özgü tartışmalara 20. yüzyıla özgü kavramlar (insan hakları vb.) ve problema-tikler (mahkûm deneyi, Miligram deneyi, Asch uyum deneyi, Muzaffer Şerif uyum deneyi, oyun kuramı vb.) üzerinden değinilir.*

10.2. Epistemik Meseleler

10.2.1. Bilgi ile ilgili temel felsefi tartışmaları analiz eder.

- Bilgiye ilişkin felsefi problemlerin (doğası, kaynağı, değeri, sınırı ve edinimi) ayırt edilmesi sağlanır.*
- Modern bilgi kuramının güncel bilimsel gelişmelerden (kuantum teorisi, Einstein'ın genel görelilik kuramı, Crick Watson'ın DNA çalışmaları, Gödel'in eksiklik teoremi vb.) nasıl etkilendiğine değinilir.*

10.2.2. Akılcılığa (rasyonalizm) ilişkin temel felsefi tartışmaları sorgular.

- a) Akılcılık (rasyonellik) için yeterli ve zorunlu koşulların neler olduğu üzerinde durulur.
- b) Akılcılığın (rasyonellik) hem gündelik yaşamda hem de bilimsel yaşamda neden gerekli olduğuna değinilir.
- c) Akılcılığın (rasyonellik) bir yöntem (Oyun Kuramı) olarak kullanımına değinilir.
- ç) Descartes'in akıl yürütme yöntemi (3. Meditasyon) üzerinde durulur.

10.2.3. Deneyime ilişkin temel felsefi tartışmaları sorgular.

- a) Deneycilik (empirizm) için yeterli ve zorunlu koşulların (duyu ve algı) neler olduğu üzerinde durulur.
- b) Deneycilik (empirizm)'in hem gündelik yaşamda hem de bilimsel yaşamda neden gerekli olduğuna değinilir.
- c) J. Locke'un Deneycilik (empirizm) yaklaşımı üzerinde durulur.

10.2.4. Eleştirciliğe (kritisizm) ilişkin temel felsefi tartışmaları sorgular.

- a) I. Kant'ın "Görüsüz (deneysiz) kavramlar boş, kavramsız (akılın kalıpları dışında) görüler kördür." sözü üzerinden eleştirciliğin akıl ve deneyi uzlaştırma çabasına değinilir.
- b) Eleştirciliğin insan zihninin güçlerine ve insanın neyi bilip bilemeyeceğine ilişkin tavrına değinilir.
- c) Apriori (deney öncesi) ve aposteriori (deney sonrası) kavramlarının eleştircilik içindeki yerine değinilir.

10.2.5. Sezgiciliğe (intüisyonizm) ilişkin temel felsefi tartışmaları sorgular.

- a) Sezgiciliğin, sezgiye akıl ve deney karşısında hem öncelik hem de üstünlük tanıdığı vurgulanır.
- b) Sezginin, bir tür açılma, doğrudan doğruya keşfedilme ve dolaysız, aracsız birdenbire kavrama anlamında kullanıldığına değinilir.
- c) Gazali ve H. Bergson'un sezgicilik yaklaşımları üzerinde durulur.

10.2.6. Doğruluk kavramına ilişkin temel felsefi tartışmaları sorgular.

- a) Doğruluk ve anlam, doğruluk ve bilgi ilişkisine değinilir.
- b) Bilgi doğrusu ve mantık doğrusunun ayırt edilmesi sağlanır.
- c) Doğruluk ölçütleri (tümel uzlaşım, uygunluk, yarar, apaçıklık, tutarlılık) tanıtılır.

10.2.7. Anlam kavramına ilişkin temel felsefi tartışmaları analiz eder.

- a) Bağlamın (teleolojik, teolojik zamansal mekânsal ve nedensel vb.) anlam üzerindeki etkisine değinilir.
- b) Dilsel bir araç olarak anlamın bilgi üzerindeki etkisine değinilir.

10.3. Aksiyolojik Meseleler

10.3.1. Değer kavramına ilişkin temel tartışmaları sorgular.

a) "Neden değerlere sahibiz?" sorusu üzerinden tartışma ortamı oluşturulur.

b) Değer kavramının niteliklerine değinilir.

c) Güncel değer tartışmalarına (yaşam hakkı, kimlik, çok kültürlülük, kadın hakları, çocuk hakları, yerellik, evrensellik vb.) değinilir.

ç) Değer yargılarının neler olduğuna ve birbirinden farkına değinilir.

10.3.2. Özgür istenç kavramına ilişkin temel tartışmaları analiz eder.

a) Özgür istencin imkânı ile ilgili tartışmalara (bağdaşıcılık, bağdaşmazcılık) değinilir.

b) Özgür istenç tartışmalarının hukuk ve etik alanlarına yansımaları vurgulanır.

10.3.3. İnanç kavramına ilişkin temel tartışmaları değerlendirir.

a) İnançın doğasına ilişkin tartışmalara (bireysel ve toplumsal) değinilir.

b) 20. yüzyılda inanç kavramının bilimsel yöntem (inanç ve şüphe) ve bilgi kuramları içindeki yerine değinilir.

10.3.4. Etik kavramına ilişkin temel tartışmaları analiz eder.

a) Moral ve etik arasındaki farka değinilir.

b) Bir eylemi ahlaki kılan ölçütler (mutlakçılık, nesnellik, rasyonel seçim, utilitarianism (genelin faydası-yararı), egoism, kültürel görecelilik) üzerinde durulur.

c) Evrensel ahlakın imkânı üzerinde durulur.

10.3.5. Güzellik kavramına ilişkin temel tartışmaları sorgular.

a) Güzelliğin nitelikleri üzerinde durulur.

b) Güzelliğin kaynağına ilişkin görüşlere değinilir.

c) Güzelin temsil biçimleri olarak doğa ve sanat üzerinde durulur.

ç) Teknolojinin güzelin temsil biçimlerinden olabileceğine, bu bağlamda makine ve medyanın güzellik üzerine etkisine değinilir.

10.3.6. Siyasetle ilintili temel tartışmaları değerlendirir.

a) Kamusal alan, özel alan, iktidar, yönetim, egemenlik, adalet, eşitlik, hak, hukuk, yurttaş, temsil kavramları üzerinde durulur.

b) Toplumsal, kültürel, ekonomik ve teknolojik dönüşümlerin siyasetle ilgili felsefi tartışmalara etkisine değinilir.

10.4. Meta Söylem

10.4.1. Ütopya ve distopyalar ile ilgili temel felsefi tartışmaları analiz eder.

- a) Ütopya ve distopyaların toplumsal yapı kurguları üzerinde durulur.
- b) Ütopya ve distopyaların analizinde düzen, güvenlik, birlikte yaşam, teknolojik tahakküm, tekillik, panoptikon (geneli gözleme), insansızlaşan toplum, biyoiktidar, eşitlik, çalışma, zaman, öznellik, yabancılaşma kavramlarından yararlanılır.
- c) Dönem ütopyalarının (klasik ütopyalar; Devlet, Erdemli Şehir, Güneş Ülkesi, Ütopya, Yeni Atlantis 20. ve 21. yy ütopyaları; Cesur Yeni Dünya, 1984, Hayvan Çiftliği, Yıldızlardan Dönüş, vb. Mülksüzler, Biz, Ben, Açlık Oyunları, Uyumsuz) karşılaştırılması sağlanır.
- ç) Cumhuriyet Dönemi edebiyatında ütopyik izler taşıyan eserlerden (Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ankara – Ziya Gökalp, Kızılme – Halide Edip Adivar, Yeni Turan – Peyami Sefa, Yalnızız – Tark Buğra, Gençliğim Eyvah) faydalanılır.

10.4.2. Doğu-batı ile ilgili temel felsefi tartışmaları değerlendirir.

- a) Doğu-batı ayrımına temel olan ölçütler üzerinde durulur.
- b) Oryantalizm ve oksidentalizm kavramları üzerinde durulur.
- c) Doğu-batı ayrımında ontolojik-epistemolojik-aksiyolojik temel farklara değinilir.
- ç) Küreselleşmenin doğu-batı ayrımı üzerindeki etkisine değinilir.

10.4.3. Diyalektik ile ilgili temel felsefi tartışmaları analiz eder.

- a) Diyalektiğin bir akıl yürütme biçimi olduğu belirtilir.
- b) Diyalektik kavramının felsefe tarihi içerisinde hangi anlamlarda ve nasıl kullanıldığına değinilir.
- c) Diyalektik çeşitleri (Herakleitosçu ontolojik diyalektik, Hegelci metafizik diyalektik, Marksçı toplumsal diyalektik) üzerinde durulur.

10.4.4. Modern-postmodern ile ilgili temel felsefi tartışmaları değerlendirir.

- a) Modern ve postmoderne ilişkin yöntemsel ve ilkesel farklara değinilir.
- b) Modern ve postmoderne ilişkin yöntemsel ve ilkesel farklılıkların, etik, estetik ve siyasi tartışmalara nasıl yansıdığı üzerinde durulur.
- c) Modern postmodern eserler (Modernizm bağlamında "Yeraltından Notlar" ve posmodernizm bağlamında "Dönüşüm" hayatın anlamı ve yabancılaşma açısından incelenebilir vb.) üzerinden karşılaştırmalar yapılır.

11. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

11.1. M.Ö. 6. Yüzyıl- M.S. 2. Yüzyıl Felsefesi

- 11.1.1. M.Ö. 6. Yüzyıl- M.S. 2. Yüzyıl Felsefesi'nin temel özelliklerini kavrar.
- Sümer, Mezopotamya, Mısır, Çin, Hint ve İran medeniyetlerinde varlık, bilgi ve değer anlayışlarının felsefenin doğuşundaki etkilerine değinilir.*
 - Siyasi, ekonomik, coğrafi vb. faktörlerin dönemin düşünce yapısına etkisi ele alınır.*
 - Logos kavramının bu dönemdeki tartışmaların yürütülmesinde etkili olan akıl, sistematiklik ve düzen kavramlarına temel oluşturduğu vurgulanır.*
 - Düşüncenin doğaya yönelmesiyle birlikte gelen paradigmatik değişim üzerinde durulur.*
 - Dönemin felsefe okullarının felsefi düşüncenin gelişimine etkisi üzerinde durulur.*
 - Felsefenin Hellenistik Dönem'e geçişte yaşadığı dönüşüme değinilir.*
- 11.1.2. M.Ö. 6. Yüzyıl- M.S. 2. Yüzyıl Felsefesi'nin temel felsefi problemlerini analiz eder.
- Ana madde (arkhe) düşüncesinin dönüşümü (madde-düşünce) üzerinde durulur.*
 - Birlik-çokluk tartışmalarının gerekçelerine değinilir.*
 - Gerçeklik-değişim ile madde-form arasındaki ilişki açıklanır.*
 - Evren anlayışlarının temelinde yatan fikirler üzerinde durulur.*
 - Sofizm ve Sokrates'in etkisiyle felsefenin probleminin doğadan insana yönelmesine değinilir.*
 - Platon ve Aristoteles'in varlık ve bilgi teorilerine karşılaştırılmalı olarak değinilir.*
 - Doğruluğun döneme özgü ölçütleri açıklanır.*
 - Erdeme ilişkin görüşlerin dönem içindeki dönüşümüne değinilir.*
 - Mutluluk ve etik arasındaki (Aristoteles ve Aristoteles sonrası okullar) ilişkiye "Nikamakhos'a Etik" üzerinden değinilir.*
 - Platon'un devlet anlayışına değinilir.*

11.2. M.S. 2. Yüzyıl – 15. Yüzyıl Felsefesi

- 11.2.1. Hristiyan Felsefesinin temel özelliklerini kavrar.
- Bu yüzyıla ilişkin problemlerin inanç ekseninde tartışıldığı vurgulanır.*
 - M.S. 2. Yüzyıl – 15. Yüzyıl Felsefesini hazırlayan etkenler (Aristoteles, Platon, Yeni Platonculuk, Stoa vb.) üzerinde durulur.*
 - Bu dönem filozoflarının Platon ve Aristoteles yorumlarının Hristiyan dini düşüncesinin üzerindeki etkisine değinilir.*
 - Bir kurum olarak kilisenin toplumsal ve siyasi alandaki etkisi üzerinde durulur.*
- 11.2.2. Hristiyan Felsefesinin temel felsefi problemlerini değerlendirir.
- İnancın evren ve varlık anlayışlarının şekillenmesine olan etkisine değinilir.*

- b) Teolojik ve teleolojik ereksellik üzerinde durulur.
- c) Tümmeller tartışması (Augustinus, Anselmus ve Abaelardus, Albertus Magnus, Thomas Aquinas karşılaştırması) üzerinde durulur.
- ç) Tanrı kanıtlamalarına karşılaştırmalı (Thomas Aquinas, Anselmus, Augustinus) olarak değinilir.
- d) Kötülük problemine Augustinus ve Boethius'un görüşleri üzerinden değinilir.

11.2.3. İslâm Felsefesinin temel özelliklerini kavrar.

- a) İslâm coğrafyasındaki felsefe hareketlerini etkileyen olaylara (çeviri faaliyetleri, Abbasi Dönemi ortamı, Moğol İstilasası vb.) değinilir.
- b) Antik felsefenin İslâm felsefesi üzerindeki etkilerine ve İslâm felsefesinin batı felsefesi üzerindeki etkilerine değinilir.
- c) İslâm felsefesinde akıl, iman ve inanç temelli konuların tartışıldığına vurgu yapılır.
- ç) İnsan varlığının, bilgiyi anlama ve anlamlandırma sürecinin merkezinde olduğuna değinilir.
- d) İslâm felsefesinin tasavvuf, fıkıh ve kelam kavramlarından farklılıkları vurgulanır.
- e) Vahiy ve hikmet kavramlarının felsefe etkinliklerindeki yerine değinilir.

11.2.4. İslâm Felsefesinin temel felsefi problemlerini değerlendirir.

- a) İslâm filozoflarının (El-Kindi, Farabi, İbn Sina ve İbn Rüşd) yaratıcının varlığını kanıtlama problemine yönelik görüşlerine değinilir.
- b) Ontolojik tartışmaların temel bakış açıları (zorunlu, mümkün ve imkânsız kavramları ile zaman, mekân ve hareket tasavvurları) tanıtılır.
- c) İslâm Felsefesinde inanç-akıl ilişkisi bağlamında ileri sürülen görüşlere (İmam Gazali, El Kindi, Farabi ve İbn Rüşd) değinilir.
- ç) İslâm felsefesinde bilgi problemine yönelik öne sürülen temel görüşler (Akılcılar, El Kindi, Ravendi, Farabi, İbn Rüşd; Mistik tecrübeciler, Sühreverdi; Sezgiciler, Gazali; Empristler, Zekeriya er-Razi) üzerinde durulur.
- d) İslâm Kelamcılarının (Mu'tezile, Eş'ariyye ve Maturidi) irade özgürlüğü problemine dair görüşleri üzerinde durulur.
- e) İslâm felsefesinde toplumsal yaşama yönelik problemler ile ilgili öne sürülen görüşlere (Farabi, Nizâmülmülk ve İbn Haldun) değinilir.
- f) Tasavvuf felsefesinin önemli düşünürlerinin (Hoca Ahmet Yesevi, Mevlâna, Hacı Bektaş-ı Veli ve Yunus Emre) insan anlayışına değinilir.

11.3. 16. ve 17. Yüzyıl Felsefesi

11.3.1. 16. ve 17. Yüzyıl Felsefesinin temel özelliklerini kavrar.

- a) Bu yüzyıla ilişkin problemlerin insanı akıl sahibi bir varlık olarak ele alan perspektife sahip olduğuna değinilir.
- b) Antik Dönem'deki felsefe içeriğinin Kıta Avrupası'na taşınmasında Endülüs Emevi Devleti'nin etkisi üzerinde durulur.

c) *Coğrafi Keşiflerin, bilimdeki (fizik, astronomi vb.) gelişmelerin dönemin düşünce sistemine etkisi vurgulanır.*

ç) *16. ve 17. Yüzyıl Felsefesinin bilim ve sanat üzerindeki etkisi vurgulanır.*

11.3.2. 16. ve 17. Yüzyıl Felsefesinin temel felsefi problemlerini analiz eder.

a) *Formel sistemlerin (kalkülüs, analitik geometri, kartezyen vb.) doğayı ve olguları yorumlamaya getirdiği yeniliklere değinilir.*

b) *Rasyonalizmin temel ilkeleri üzerinde durulur.*

c) *Evrenin işleyişine ilişkin görüşlerin mekanizm ve determinizmle ilişkisi vurgulanır.*

ç) *Bütünsel ve çoklu bakış açılarının (dualizm, monizm, panteizm vb.) karşılaştırılması sağlanır.*

d) *Bilginin imkânı sorununun tözsellik anlayışı üzerinden ele alındığına değinilir.*

11.4. 17. ve 18. Yüzyıl Felsefesi

11.4.1. 17. ve 18. Yüzyıl Felsefesinin temel özelliklerini kavrar.

a) *Bu çağa ilişkin problematiklerin olgu kavramı çerçevesinde ele alındığına değinilir.*

b) *Bu çağda ortaya çıkan bilimsel yöntemin sosyoloji, psikoloji, vb. pozitif bilimlerin doğuşuna etkisine değinilir.*

11.4.2. 17. ve 18. Yüzyıl Felsefesinin temel felsefi problemlerini sorgular.

a) *Doğa ile bilginin kaynağı ve sınırları arasındaki ilişki vurgulanır.*

b) *Duyu ve algının bilgi edinme süreçlerine etkisine değinilir.*

c) *Locke ve Hume bağlamında yapılan nitelik tartışmalarına değinilir.*

ç) *Hobbes ve Locke bağlamında yapılan siyaset felsefesi tartışmalarına değinilir.*

11.5. 18. ve 19. Yüzyıl Felsefesi

11.5.1. 18. ve 19. Yüzyıl Felsefesinin temel özelliklerini kavrar.

a) *Bu çağa ilişkin problemlerin numen-fenomen bağlamında ele alındığına değinilir.*

b) *Alman romantizminin döneme etkisi üzerinde durulur.*

c) *Fransız İhtilali ve aydınlanma düşüncesi arasındaki ilişki vurgulanır.*

ç) *Sanayi Devrimi'nin siyaset felsefesi üzerine etkilerine değinilir.*

d) *Adam Smith'in "Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler." düşüncesinin dönemin felsefi tartışmalara etkisine değinilir.*

e) *Bu yüzyılın materyalizm-idealizm tartışmalarınının M.Ö. 6. – M.S. 2. Yüzyıldakinden farkına değinilir.*

11.5.2. 18. ve 19. Yüzyıl Felsefesinin temel felsefi problemlerini değerlendirir.

a) *Numen ve fenomen ayırımına I. Kant'ın görüşünden hareketle değinilir.*

- b) *Diyalektik yöntem Hegel'in görüşünden hareketle değinilir.*
- c) *Dönemin romantizm anlayışının Alman İdealizmi üzerindeki etkisine değinilir.*
- ç) *Bu dönemde ortaya çıkan anarşist, sosyalist ve liberal görüşlerin felsefi perspektiften karşılaştırılması sağlanır.*
- d) *Yeni insan ve değerler sisteminin inşasına yönelik tartışmalara ve eleştirilere değinilir.*
- e) *Fenomenolojik yöntem bağlamında noema ve noesis kavramlarına Husserl'in görüşünden hareketle değinilir.*
- f) *Montesquie'nun güçler ayrılığı, Rousseau'nun genel irade, Proudhon'un mülkiyet görüşlerinin siyaset felsefesini nasıl etkilediğine değinilir.*

11.6. 19. ve 20. Yüzyıl Felsefesi

11.6.1. 19. ve 20. Yüzyıl Felsefesinin temel özelliklerini kavrar.

- a) *Bu çağa ilişkin problemlerin mantık, bilim, dil, varoluş ve kültür bağlamında ele alındığına değinilir.*
- b) *Bu dönemde ortaya çıkan iki ana felsefi akım (Analitik ve Kıta Felsefeleri) ve bu akımların felsefe yapma yöntemleri üzerinde durulur.*
- c) *Psikolojizm eleştirilerinin felsefi düşünceye (Husserl-Fenemenoloji, Frege-Mantıkçılık) etkisine değinilir.*

11.6.2. 19. ve 20. Yüzyıl Felsefesinin temel felsefi problemlerini analiz eder.

- a) *Dil ve mantık kavramları bağlamında analitik felsefenin problemleri ele alış biçimine değinilir.*
- b) *Varoluş ve kültür kavramları bağlamında kıta felsefesinin problemleri ele alış biçimine değinilir.*
- c) *Saussure'ün dil ile ilgili görüşleri ve yapısalcılığın ortaya çıkışı hakkında bilgi verilir.*

11.7. Cumhuriyet Dönemi Türk Felsefesi

11.7.1. Cumhuriyet Dönemi felsefesinin ortaya çıkışını hazırlayan düşünce ortamını açıklar.

- a) *Tanzimat Döneminden günümüze Türk düşünce geleneğinin tarihsel seyrine kısaca değinilir.*
- b) *Cumhuriyet Dönemi Türk felsefesini etkileyen felsefi akımlara (pozitivizm, materyalizm, varoluşçuluk, sezgicilik vb.) değinilir.*
- c) *Cumhuriyet Dönemi felsefesinin düşünce ve argümanlarını oluşturan siyasi ve coğrafi yapıya değinilir.*
- ç) *Türkiye'de felsefi düşüncenin durumu ve kurumsallaşması hakkında bilgi verilir.*

11.7.2. Atatürk'ün felsefeye verdiği önemi ve onun görüşlerinin felsefi arka planını değerlendirir.

11.7.3. Cumhuriyet Dönemi felsefesinin karakteristik özelliklerini analiz eder.

- a) *Türkiye'de felsefi düşünceye katkıda bulunan felsefecilerin felsefenin neliğine ilişkin görüşlerine değinilir.*
- b) *Hilmi Ziya Ülken'in varlık ve bilgi hakkındaki görüşlerine değinilir.*

- c) *Takiyettin Mengüşoğlu'nun felsefi antropoloji le ilgili görüşlerine değinilir.*
- ç) *Nurettin Topçu'nun hareket felsefesi ile ilgili görüşlerine değinilir.*
- d) *Nermi Uygur'un yaşıyan felsefe anlayışına değinilir.*

12. SINIF KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

12.1. Bilim Felsefesi

12.1.1 Bilim felsefesinin temel kavramlarını tanıır.

- a) *Kesinlik, yasa ve olasılık kavramlarının bilim felsefesi içerisinde hangi açılardan ele alındığına değinilir.*

12.1.2 Bilim felsefesinin temel tartışmalarını analiz eder.

- a) *Bilimsel olan ile bilimsel olmayan arasındaki ayırımın hangi ölçütlere göre belirleneceği tartışmasına değinilir.*
- b) *Bilimsel modelleme ve hipotez oluşturma yöntemlerine (Tümevarımcı Yaklaşım, Tümdengelimci Yaklaşım, vb.) dair farklı felsefi görüşler tanıtılır.*

12.1.3 Bilim felsefesine dair bir tema veya sorun üzerine bir argüman oluşturur.

- a) *Bilim felsefesi içerisinde tartışılabilir olası konular ve temalar kısaca tanıtılır.*
- b) *Argümanın sorular oluşturularak ele alınması sağlanır.*
- c) *Güncel bir bilimsel gelişme veya kuram tanıtılır ve bunun öğrenilen bilim felsefesi konuları ile ilişkisinin kurulması beklenir.*

12.1. Matematik Felsefesi

12.2.1. Matematik felsefesinin temel kavramlarını tanıır.

- a) *Sezgiselcilik, formalizm, yapısalcılık ve mantıksalcılık kavramlarının matematik felsefesi içinde hangi açılardan ele alındığına değinilir.*

12.2.2. Matematik felsefesinin temel tartışmalarını analiz eder.

- a) *Matematiğin doğası üzerine geliştirilen felsefi görüşler belirtilir.*
- b) *Matematiğin temelleri üzerine yapılan tartışmaları (Hilbert, Frege, Russell) tanıır.*
- c) *Belit kavramını ve onun matematik felsefesi içerisinde hangi açılardan (formalizm, yapısalcılık vb.) tartışıldığını kavrar.*
- ç) *Matematik-bilim ilişkisine ve bu ilişkinin sınırlarına dair görüşlere değinilir.*

12.2.3. Matematik felsefesine dair bir tema veya sorun üzerine bir argüman oluşturur.

- a) *Matematik felsefesi içerisinde sunumu yapılabilecek olası konular ve temalar kısaca tanıtılır.*
- b) *Argümanın sunu yoluyla tanıtılması sağlanır.*

12.3. Fizik Felsefesi

12.3.1. Fizik felsefesinin temel kavramlarını tanıtır.

a) *Klasik mekanik, Görelilik ve Kuantum kuramlarının felsefi arka plan kavramları (nedensellik, zaman, belirlenemezlik vb.) tanıtılır.*

12.3.2. Fizik felsefesinin temel tartışmalarını analiz eder.

a) *Kuantum felsefesi içerisinde yer alan felsefi görüşlerin (Kopenhagen Yorumu vb.) çözümlemeleri tanıtılır.*

b) *Üç büyük fizik sisteminin tek bir kuram altında birleştirilmesine dair yaklaşımların (sicim kuramı ve çoklu evrenler kuramı vb.) felsefi ön kabulleri ve yöntemleri tanıtılır.*

12.3.3. Fizik felsefesine dair bir tema üzerine argüman oluşturur.

a) *Fizik felsefesi içerisinde tartışılacak olası konular ve temalar kısaca tanıtılır.*

b) *Argümanın münazara ile ele alınması sağlanır.*

12.4. Biyoloji Felsefesi

12.4.1. Biyoloji felsefesinin temel kavramlarını tanıtır.

a) *Yaşam, sistem biyolojisi, evrim, taksonomi, tür, fenotip ve genotip kavramlarının, biyoloji felsefesi içinde hangi açılardan ele alındığına değinilir.*

12.4.2. Biyoloji felsefesinin temel tartışmalarını analiz eder.

a) *"Yaşam nedir?" sorusuna verilen farklı yanıtlar belirtilir.*

b) *"Biyolojik sistemleri, fiziksel sistemlerden ayırt eden temel özellikler nelerdir?" sorusu üzerine yapılan çözümlemelere değinilir.*

c) *Varyasyon, adaptasyon, mutasyon, doğal ve yapay seçim kavramları üzerinde durulur.*

ç) *Yapay yaşam ve sentetik biyolojiye dair felsefi (sentetik ve sistem biyolojileri) görüşler tanıtılır.*

12.4.3. Biyoloji felsefesine dair bir tema veya sorun üzerine bir argüman oluşturur.

a) *Biyoloji felsefesi içerisinde tartışılacak olası konular ve temalar kısaca tanıtılır.*

b) *Argümanın makale yazarak ele alınması sağlanır.*

12.5. Nörofelsefe

12.5.1. Nörofelsefenin temel kavramlarını tanıtır.

a) *"Zihin nedir?" sorusuna sinir bilim felsefesi perspektifinden verilen yanıtlara değinilir.*

12.5.2. Nörofelsefenin temel tartışmalarını analiz eder.

a) *Bilinç problemine (nite, fenomenal deneyim vb.) dair temel felsefi kuramlar tanıtılır.*

b) *Zihin felsefesinin temel kavramları (İkicilik, Özdeşçilik, İşlevselcilik, Epifenomencilik, Eliminatif, Materyalizm vb.) Nörofelsefe perspektifinden tartışılır.*

c) *Zihin-beden birlikteliğinin sinirbilim perspektifinden nasıl açıklanmaya çalışıldığı üzerinde durulur.*

12.5.3. Nörofelsefeye dair bir tema üzerine argüman oluşturur.

- a) Nörofelsefe içerisinde tartışılabilir olası konular ve temalar kısaca tanıtılır.
- b) Argümanın sorular yoluyla ele alınması sağlanır.

12.6. Yapay Zekâ

12.6.1. Yapay zekâ felsefesi ile ilgili temel kavramları tanıtır.

- a) Tekillik kavramı tanıtılır.
- b) Yapay zekâ teması içeren film ve romanlardan faydalanılır.

12.6.2. Yapay zekâ felsefesinin temel tartışmalarını analiz eder.

- a) "Makineler düşünebilir mi?" sorusu sınıfta tartışmaya açılır.
- b) Turing Sınaması ve Çin Odası Uslamlaması üzerinde durulur.
- c) Mekanistik ve bağıntısallık düşüncelerinin yapay zekâ felsefesine etkisi üzerine durulur.
- ç) Yapay zekânın, gündelik yaşam pratikleri içinde nasıl bir rolü olabileceği tartışması üzerinde durulur.

12.6.3. Yapay zekâ felsefesine dair bir tema üzerine argüman oluşturur.

- a) Yapay zekâ felsefesi içerisinde tartışılabilir olası konular ve temalar kısaca tanıtılır.
- b) Argümanın sunu yoluyla tanıtılması sağlanır.

12.7. Çevre Felsefesi

12.7.1. Çevre felsefesinin temel kavramlarını tanıtır.

- a) Ekoloji, biyolojik çeşitlilik, ekosistem, yeşil kimya kavramları tanıtılır.

12.7.2. Çevre felsefesinin temel tartışmalarını analiz eder.

- a) "Çevre nedir?" sorusu üzerinden değişik doğa tanımları ve yaklaşımları üzerinde durulur.
- b) Ekolojik perspektifin felsefi temellerine değinilir.
- c) Çevre etiği tartışmalarına değinilir.
- ç) "İklim değişikliği iddiasının bilimsel bir temeli olabilir mi?" sorusuna bu temalar ve sorunlar ile ilintili bir biçimde değinilir.

12.7.3. Çevre felsefesine dair bir tema veya sorun üzerine bir argüman oluşturur.

- a) Çevre etiğine dair güncel bir tartışma tanıtılır.
- b) Çevre felsefesi içerisindeki güncel tartışılabilir olası konular ve temalar kısaca tanıtılır.
- c) Argümanın münazara ile ele alınması sağlanır.

12.8. Hukuk Felsefesi

12.8.1. Hukuk felsefesinin temel kavramlarını tanıtır.

a) *Doğa yasası, anayasa hukuku, suç ve ceza, doğal hukuk kavramlarının hukuk felsefesi içinde hangi açılardan ele alındığına değinilir.*

12.8.2. Hukuk felsefesinin temel tartışmalarını analiz eder.

a) *"Toplumlar neden bir hukuk düzenine ihtiyaç duyar?" sorusuna değinilir.*

b) *Yasa kavramının hem doğa hem de toplum perspektifinden karşılaştırmalı çözümlemesi ele alınır.*

c) *"Hukuki olmak ne anlama gelir?" sorusu, ahlak ve yasa ilişkisi perspektifinden ele alınır.*

ç) *Modern hukuk felsefesinin ana akımları genel ilkeleri temelinde tanıtılır.*

d) *İslâm Hukuk Felsefesi'ne (usûlü'l fikh) kısaca değinilir.*

12.8.3. Hukuk felsefesine dair bir tema veya sorun üzerine bir argüman oluşturur.

a) *Hukuk felsefesi içerisinde sunumu yapabilecek olası konular ve temalar kısaca tanıtılır.*

b) *Argümanın makale yazarak ele alınması sağlanır.*

12.9. Edebiyat Felsefesi

12.9.1. Edebiyat felsefesinin temel kavramlarını tanıtır.

a) *Felsefe ve edebiyat arasındaki ilişkiye değinen görüşleri tanıtır.*

b) *Metafizik, özne (kurgu, gerçeklik), dil (kelime-kavram), tema-problem kavramları irdelenir. Edebiyat ve felsefenin bu kavramlarla ilişkisi üzerine durulur.*

12.9.2. Edebiyat felsefesinin temel tartışmalarını analiz eder.

a) *"Bir eserin edebi değere sahip olabilmesinin ölçütleri nelerdir?" tartışması üzerinde durulur.*

b) *Kurgu ve gerçeklik arasındaki ilişki tartışılır.*

c) *Felsefenin edebiyata bakışı üzerinde durulur.*

12.9.3. Edebiyat felsefesine dair bir tema veya sorun üzerine bir argüman oluşturur.

a) *Edebiyat felsefesi içerisinde tartışılacak olası konular ve temalar kısaca tanıtılır.*

b) *Argümanın sunu yoluyla tanıtılması sağlanır.*

12.10. Sinema Felsefesi

12.10.1. Sinema felsefesinin temel kavramlarını tanıtır.

a) *Hareket, zaman, görünüş, gerçeklik, özne kavramları üzerinde durulur.*

12.10.2. Sinema felsefesinin temel tartışmalarını analiz eder.

a) *"Film bir sanat biçimi olarak düşünülebilir mi?" sorusu üzerine yapılan tartışmalara değinilir.*

- b) *Film alışmaları ve simülasyon kuramlarına değinilir.*
- c) *Bir filme estetik değeri katan etmenlerin neler olduğu tartışılır.*

12.10.3. Sinema felsefesine dair bir tema veya sorun üzerine bir argüman oluşturur.

- a) *Argümanın sunu yoluyla tanıtılması sağlanır.*
- b) *Sinema tarihinde felsefi açıdan yer edinmiş önemli yapıtlara değinilir.*

